

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DELIBES, MIGUEL

Doamnă în roșu pe fundal cenușiu / Miguel
Delibes; trad.: Tudora Șandru Mehedinți. - București:
RAO International Publishing Company, 2007

ISBN 978-973-103-405-8

I. Șandru Mehedinți, Tudora (trad.)

821.134.2-31=135.1

Această lucrare fost publicată cu sprijinul
Dirección del Libro, Archivos y Bibliotecas del Ministerio
de Cultura de España

RAO International Publishing Company
Grupul Editorial RAO
Str. Turda nr. 117-119, București, ROMÂNIA
www.raobooks.com
www.rao.ro

MIGUEL DELIBES
Señora de rojo sobre fondo gris
© Miguel Delibes Setien, 1991, 2006
© Ediciones Destino, S.A., 2006
Avenida Diagonal, 662-664
08034 Barcelona, Spania

© RAO International Publishing Company, 2006
pentru versiunea în limba română

octombrie 2007

ISBN 978-973-103-405-8

Nu mi-e străin faptul că a recurge la băutură pentru a evada e un truc vechi, dar cunoști oare ceva mai eficient pentru a scăpa de tine însuși? Un pahar domolește amintirile, însă, în același timp, îți prefăce împovărătoarea greutate a trupului într-un fel de moli-ciune plutitoare. Ceva asemănător cu febra. După ce trece momentul critic, survine slăbiciunea, dar ai la îndemână un mijloc pentru a o evita: să-ți păstrezi în sânge o doză de alcool care să-ți dea impresia că participi la viață, că viața nu trece peste groapa în care putrezești fără să ia aminte că ești. Această formă de energie se identifică îndeobște cu veselia, deși, de bună seamă, nu e veselie. Cel mult, o energie inferioară, neroditoare: de n-ar fi așa, aș lucra. Însă creativitatea mea, dacă o fi existat cândva, s-a epuizat; vezi bine doar: nu sunt în stare să măzgălesc o pânză, nici măcar să țin o pensulă în mână.

Acum un ceas, când ai sosit, priveam, ca în fiecare zi, cărarea cu pietriș dinspre băncuță. Te așteptam. Ți-am văzut mașina în dreptul lucarnei. Alicia mi-a dat vestea ieri. Mi-a spus: „Coșmarul s-a sfârșit. Le-au

dat drumul. Ana va veni mâine să te vadă“. Prin geamul acesta răzbate până la mine viața stinsă a satului: cuptorul, munca în grădini, duduțul monoton al tractorului domnului Balbino, ciobanul cu oile... Tot ce înseamnă viața mea actuală se profilează în fiecare dimineață în geam. Privesc totul; văd totul. Sunt precum Dumnezeu. Lucarna e altceva. Ea e cea care se uită la mine, orbindu-mă cu luminozitatea-i excesivă. Dar mama ta a vrut să fie așa: mare și necruțătoare, pentru ca eu să nu-mi pot explica propriile limitări atribuindu-le unor defecte de amplasament. Problema era să armonizăm uriașul șuvoi de lumină cu o casă țărănească din secolul al XVIII-lea. Trebuia să înglobăm modernul în rustic fără a recurge la violență. O sarcină potrivită pentru ea, căci unul dintre talentele sale consta tocmai în așa ceva: să restaureze clădiri vechi fără a afecta ambianța; fără a leza structura limpede a pietrei și a lemnului.

De casa asta veche, cu două veacuri în spinare, s-a îndrăgostit cu mulți ani în urmă. Îi observa întristată ruina sporindă, năruirea. Nu-l cunoștea pe proprietar, dar într-o zi cineva i-a spus că ultimul care locuise acolo fusese un angajat al Ministerului Agriculturii, un paznic forestier. Știrea nu i-a fost pe plac. Autoritățile o intimidau. Prefera să trateze cu persoane fizice. Birocrația o descumpănea puțin, cu siguranță pentru că birocrația se arăta insensibilă

la farmecul ei personal. Însă casa aceasta o atrăgea atât de mult, încât, ori de câte ori ne plimbam, se oprea în dreptul ei, îi cerceta construcția originală, fără cărămizi și fără ciment, stâlpii de stejar susținând pietrele de deasupra, balcoanele cu fier forjat, ferestrele înguste dinspre nord, cu minuscule obloane mobile. Într-o după-amiază, s-a strecurat prin deschizătura unei uși laterale și a rămas fascinată de trăinicia alcătuirii ansamblului: bârnele, stâlpii de sprijin, temelia din grinzi solide, parchetul din bucăți late de lemn, care trosneau ca niște vaiete când pășeau. „N-am încotro, trebuie să mă duc la minister“, mi-a spus când a ieșit de acolo. Era fermecată de-a binelea. A doua zi, s-a dus singură la Madrid. Nu-i plăcea să amestece pe nimeni în capriciile ei; rezolva asemenea treburi în felul ei. Am rămas, așadar, la cabană, cu frații tăi, așteptând-o. S-a întors grozav de optimistă. „Totul e aranjat, mi-ai zis; îți vei avea atelierul.“ Am întrebat-o dacă a cumpărat casa, dar ea a dat din cap. Adesea își ascundea răspunsurile, cu o rezervă nostimă. Îi plăceau surprizele: să le facă sau să i se facă. „Clădirile oficiale nu sunt de vânzare“, a explicat. Am rămas cu ochii la ea; nu mi se părea un răspuns convingător, însă a adăugat imediat, de parcă ar fi fost ceva de domeniu public: „Se scot la licitație sau la schimb“. Eu eram în continuare vrăjit de zâmbetul ei. Întotdeauna i-am admirat hotărârea, faptul că

știa ce voia, felul ei de a înfrunta evenimentele, chiar dacă, uneori, ca în cazul acesta, o deranjau formalitățile și hârțogăraia. Parcă o văd și acum, stând pe rogojina cabanei, a doua zi dimineata, cu paharul de suc de portocale pe care obișnuia să-l bea la micul dejun pus pe o băncuță, amuzată de descumpănirea mea, cu căpșorul ei brunet așezat pe gâtul zvelt, semeț și nespus de fragil. „Am optat pentru schimb, spuse imitând tonul unui agent imobiliar; voi cumpăra o pășune în Villarcayo și o voi ceda Serviciului Forestier fără nimic altceva în plus.“ Și așa a făcut. A făcut rost de o pășune destul de mare cât să pască acolo două duzini de vaci și a dat-o, primind, în schimb, casa. Dar povestea de abia începuse. Acum trebuia să fie întăriți stâlpii de susținere, iar clădirea să fie renovată și mobilată. Avea de lucru, nu glumă.

¹ După două săptămâni, când ne-am întors în oraș, tu și Leo ați fost arestați. Încă mai văd cele două chipuri, aplecate peste patul meu, privirea înspăimântată a Aliciei și cea vioaie a mamei tale, făcându-mi semne să-mi scot tamponalele din urechi. Eu mă împotriveam. „Mă sperie ce o să-mi spuneți“, le-am zis. Mi-era frică; veșnic m-am temut de veștile primite în zori de zi. Văd și acum cele două chipuri îndemnându-mă de zor să ascult, lampa aprinsă deasupra capului meu, abajurul albastru. „Spuneți-mi încetul cu încetul“, le-am implorat. Ea a încuviințat,

și atunci mi-am scos tamponalele din urechi. Vocea îi era liniștită: „I-au arestat pe Ana și pe Leo“, a spus. Mi-era teamă de o nenorocire iremediabilă, dar spusele ei nu mi-au părut ceva definitiv. În fiecare zi erau arestați zeci de profesori și de studenți, și știam că voi erați de multă vreme implicați în acțiuni politice, iar Leo făcea parte din Frontul Revoluționar. Nicolás spune că pe Leo l-au arestat pe când își parca mașina la universitate; era plină de pamflete împotriva Procesului 1001. Pe Ana, în laborator, aproape imediat (adăuga amănunte unul după altul). Am fost în stare să mă așez în capul oaselor. Reușisem să-mi depășesc limitele gândirii, incapabilă să cuprindă dintr-odată diferitele aspecte ale problemei. Am reacționat subit și am întrebat de fetiță. Era cu Nicolás și cu prietenii lui, care locuiesc pe strada San Julio. Creierul meu a intrat neîntârziat în acțiune. „Să plecăm imediat, am spus. Nu trebuie să-i lăsăm să-i tortureze.“ Era obsesia mea. În timp ce mă îmbrăcam, cu toate că era doar patru dimineata, mama ta era deja cu telefonul în mână. I-a trezit pe Indalecio Vicuña, vărul ei, falangist din vechea gardă, pe colonelul Mariano Gajate, fratele lui Justo Gajate, avocatul poporului, pe procurorul Alonso Cano, din familia Cano de aici, din Madrid, pe care îl cunoșteam de mult. Toți au reacționat la telefonul ei ca la ceva firesc. Acesta era alt dar al mamei tale: avea talentul de a se strecura în casa

alcuiva, chiar sculându-și semenii din somn, fără să-i enerveze, poate pentru că, în definitiv, toți îi datorau câte ceva.

Săptămâna trecută, la ceremonia de primire la Belle Arte, Evelio Estefanía, în discursul de răspuns, i-a dedicat mamei tale câteva cuvinte: „O ființă, a spus, care prin simpla-i prezență alina zbuciumul existenței“. O judecată definitivă. Mă întreb adesea de unde avea tactul acela al conviețuirii, criteriile originale despre tot ce se întâmpla, gustul fin, sensibilitatea. Strămoșii ei erau oameni simpli, veniți de la țară, lipsiți de imaginație. De unde a învățat atunci că un singur trandafir într-o vază poate fi mai încântător decât un buchet sau că frumusețea se putea ascunde într-o pendulă veche, golită de tot ce avea înăuntru și umplută cu cărți? Aprecierea lui Estefanía era exactă: prezența ei alina zbuciumul existenței. Uneori, era de-ajuns vocea ei. Din pricina asta, nici Vicuña, nici Gajate, nici Alonso Cano nu s-au supărat că i-a trezit la o oră atât de nepotrivită. „Ce-l frământă pe Nicolás e posibilitatea să fie torturați.“ O auzeam spunând și repetând la telefon cuvintele astea, ca o psalmodie. Mai târziu, când am coborât să luăm mașina, în liniștea zorilor, mi-a mărturisit că Gajate îi spusese ceva neobișnuit, și anume, că organizarea statului polițienesc ajunsese la o astfel de perfecțiune, că nici conducerea supremă nu mai putea împiedica acțiunea individuală

a unui membru. Mărturisirea asta m-a surprins. Nu-i cunoșteam mamei tale iscusința de a trage de limbă.

Pentru o săptămână și jumătate, ne-am instalat la voi acasă, cu fetița. În prima zi, bunica a trimis-o la creșă, și, pe înserat, în vreme ce ea făcea ordine în casă, eu m-am dus s-o iau. Toți copiii mi se păreau la fel, și mi-era teamă că n-o voi identifica, dar, pe când mă uitam la toate cărucioarele, o fetiță cu bonețică roșie mi-a zâmbit. Îți dai seama? Era leit ea, același zâmbet, am recunoscut-o pe loc. Dar, pe deasupra, toată povestea avea ceva misterios: cum e posibil ca o fetiță de abia câteva luni să-și recunoască bunicul pe care nu-l văzuse decât de două ori în viață?

Nicolás și prietenii lui din San Julio ne aduceau vești în fiecare seară. Tu îți petrecuseși noaptea dintr-un interogatoriu în altul, la Direcția Generală a Siguranței. Leo, într-o celulă, cu un magnetofon în încăperea vecină care transmitea plânsul unei femei. Încercau să-l facă să creadă că tu erai cea care plângea pentru a-l determina să cedeze. Îți dai seama ce șmecherie? Erau alarmați de întorsătura pe care începuse s-o ia Procesul 1001, de faptul că strada le scăpa de sub control. De aici izvora teama mea de tortură, o teamă îngrozitoare ce mă paraliza. Ea era mai practică. A aruncat toate hârtiile compromițătoare din apartament, astfel încât, atunci când poliția a venit, în cursul după-amiezii, n-a găsit

nimic, în afară de *Capitalul*, o mașină de scris și o pușcă de vânatoare, cu actele în regulă, pe care au luat-o. Asta le-a fost prada.

A doua zi dimineață, mama ta stabilise o întrevedere cu Alonso Cano, procurorul. Din câte mi-a relatat, a fost corect, dar distant. Îl frământa ideea că cineva putea crede că polițiștii își stingeau țigările pe pielea deținuților ca să-i facă să vorbească. Ea comentă că nici nu credea așa ceva, nici nu tăgăduia, dar că era nedrept să nu admiți nici o dovadă. „Poate că într-o zi va trebui să dăm socoteală pentru asemenea lucruri“, îi spuse. Strecură asta oarecum în treacăt, fiindcă știa că Alonso Cano era foarte religios, și aluzia aceea la o judecată vagă, fără drept de apel, care putea prea bine să fie Judecata de Apoi, avea să-l impresioneze, și așa s-a și întâmplat. I-a făgăduit că o să accelereze demersurile ca să fiți transferați neîntârziat la închisoare, unde aveți să fiți mai la adăpost.

Mama ta și-a păstrat mereu vie credința. Înainte de a fi operată, s-a spovedit și s-a împărtășit. Credința ei era simplă, dar trainică. Nu și-a întemeiat-o nicicând pe accese mistice și nici nu și-a pus vreodată probleme teologice. Nu era o femeie bisericască, dar era fidelă principiilor creștine: iubea și știa să se pună în locul altuia. Era creștină și se supunea dogmei. Imaginea ei despre dumnezeire era Isus Hristos. Avea nevoie de o întruchipare omenească a

Atotputernicului, cu care să se poată înțelege. Abia ne cunoscuserăm, că mi-a și povestit cum, în ajunul primei sale comuniuni, toată lumea îi vorbea despre Isus; părinții, mătușile, maicile de la școală. Numai despre Isus. „Pentru a-l putea întâmpina pe Isus trebuie să fii cuminte“, îi ziceau. Maica Mariana de Todos los Santos vorbea, în schimb, despre Hristos: „Hristos are încredere în fetițele ascultătoare. Dacă Hristos te-ar auzi spunând minciuni, s-ar supăra“. În felul acesta, îmi explica, l-a identificat pe Dumnezeu cu Isus, și nici viața, nici tot ce avea să citească nu i-au schimbat mai târziu această concepție. Iar în ziua în care a luat pentru prima oară Sfânta Împărtășanie, a avut convingerea că gustase din Isus, nu din Părintele Ceresc, nici din Duhul Sfânt. Hristos era temelia. Îndeosebi Hristos ținând predica de pe munte. Credința ei era simplă, limitată la cele omenești; un creștinism liniar, fără concesii.

La nouă ani, pe mama ta a frământat-o o problemă foarte grăitoare pentru sensibilitatea ei, cu privire la integritatea lui Hristos în fiecare fărâmbă a ostiei. Astfel, când a văzut întâia oară cum capelanul școlii a împărțit ostia care mai rămăsese în patru, pentru a le-o da ultimelor patru colege, a plâns toată noaptea închipuindu-și că don Tomás îl mutilase. Pentru a le da și prietenelor ei, îl ciopârțise. Din ziua aceea, ori de câte ori capelanul împărțea o ostie în potir, ea ieșea din rând și se întorcea în banca ei fără